

**ЭКОНОМИКА И НАУКА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ.
РАЗВИТИЕ НОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ
KORXONALARDA AXBOROT TEXNALOGIYALARI**

Rustamova Dilnoza Rustam qizi

Andijon mashinasozlik instituti

Axborot tizimlari va Texnologiyalari yo'nalishi 3 - bosqich talabasi

Annotation. The three processes in an information system—input, processing, and output—produce the data needed by organizations to make decisions, manage problems, analyze situations, and develop new products or services. Information technology is one of the key areas in business development. These technologies improve the efficient management and analysis of data, save time, and expand opportunities. They enable businesses to operate more efficiently, simplify processes, and quickly adapt to innovations. At this stage, raw data is converted into a more meaningful form. The processed data is delivered to employees or processes that utilize it. Additionally, information systems require feedback, which consists of processed data essential for assessing or correcting organizational elements to ensure continuous improvement.

Аннотация. Три процесса в информационной системе — ввод, обработка и вывод — создают данные, необходимые организациям для принятия решений, управления проблемами, анализа и разработки новых продуктов или услуг. Информационные технологии являются одной из ключевых областей в развитии бизнеса. Эти технологии улучшают эффективность управления и анализа данных, экономят время и расширяют возможности. Они позволяют компаниям работать более эффективно, упрощать процессы и быстро адаптироваться к инновациям. На этом этапе исходные данные преобразуются в более значимую форму. Обработанные данные передаются сотрудникам или процессам, которые их используют. Кроме того, информационные системы требуют обратной связи, которая состоит из обработанных данных, необходимых для оценки или корректировки элементов организации, что обеспечивает постоянное совершенствование.

Anotatsiya. Axborot tizimidagi uchta jarayon tashkilotlar qarorlar qabul qilish, muammolarni boshqarish, tahlil qilish va yangi mahsulot yoki xizmatlarni yaratish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni ishlab chiqaradi - kiritish, qayta ishlash va chiqish. Kirish jarayonida Korxonalarda axborot texnologiyalari, biznesni rivojlantirishda ahamiyatga ega bo'lgan sohalardan biri. Ushbu texnologiyalar, ma'lumotlarni samarali tarzda boshqarish, tahlil qilish, vaqtni tejamoq imkoniyatlarini kengaytiradi. Ular orqali, korxonada faoliyatini yanada samarali va sodda qilish, yangiliklarga tez vaqt ichida moslashtirish mumkin. Qayta ishlash jarayonida bu xom ashyo yanada mazmunli shaklga aylanadi. Chiqarish bosqichida qayta ishlangan ma'lumotlar ular ishlatiladigan xodimlarga yoki jarayonlarga o'tkaziladi. Axborot tizimlari, shuningdek, qayta ishlangan ma'lumotlarni baholash yoki tuzatishga yordam berish uchun tashkilot elementlarini joylashtirish uchun zarur bo'lgan qayta ishlangan ma'lumotlar bo'lgan qayta aloqaga muhtoj.

Kalit so'zlar: elektron to'lov, analitika, prognozlash, maqsad vositalari.

Korxonalar o'zlarining axborot texnologiyalari xodimlarining aksariyati yangi tashkil etilganlar ixtiyoriga o'tkazilganda, boshqa yo'lni tanlaydilar. Ma'lumot Boshqarish va Tahlil qilish: Korxonalarda kelajak strategiyalarini rivojlantirish, ma'lumotlarni to'plab qo'yish va tahlil qilish texnologiyalarning asosiy vazifalaridan biridir. Bu qabul qilingan ma'lumotlarni samarali va to'liq qilib olish imkoniyatini yaratadi. Ishlab Chiqarish va Logistika: Axborot texnologiyalari, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, inventarizatsiyani boshqarish

va tovarlar transportlashini yaxshi boshqarishda katta o'rin o'zlashtiradi. Mijozlar bilan Aloqalar va E-tijorat: onlayn savdo platformalari, mobil ilovalar va veb-saytlar orqali mijozlar bilan boshqaruv tizimini o'rnatish korxonalariga yangi turdagi muhit yaratishda yordam beradi. Xavfsizlik va ma'lumotlar himoyasi: axborot texnologiyalari, korxonalar uchun ma'lumotlarni xavfsiz saqlash, ularga qo'llab-quvvatlash va xavfsizlik tizimlarini o'rnatish imkoniyatini taqdim etadi. Prognozlash va Analitika: Korxonalarda axborot texnologiyalari, jarayonlarni tahlil qilish, tendentsiyalarni aniqlash va kelajakni prognozlashda yordam beradi. Bu, strategik qarorlar olishda va reaksiya chiqarishda qo'llaniladi. Ishchi xodimlar bilan Aloqa: Korxonada texnologiyalardan foydalanish, ishchi xodimlarni o'zaro aloqada saqlash, maslahat olish va boshqa muhim ishlar uchun onlayn vositalardan foydalanish imkoniyatini yaratadi.

To'lov va Hisob-kitob tizimlari: elektron to'lovlar, hisob-kitob jarayonlarini osonlashtiradi va korxonaning moliyaviy holatini avtomatlashtiradi. Axborot texnologiyalari korxonalarda barcha asosiy faoliyat sohaslarini o'z ichiga olgan holda, samarali boshqarish, yangiliklarga tez vaqt ichida moslashtirish, mijozlar bilan o'zaro aloqalarni yanada kuchaytirish va mijozlar uchun samarali xizmat ko'rsatishda katta o'rin egallaydi. Ixtisoslashgan axborot texnologiyalari hamkorlari bilan birgalikda bozorda mustaqil harakat qiladigan qo'shma korxonalar. Xodimlarning kichik guruhi axborotni boshqarish funksiyalari yuklangan bosh kompaniyada qoladi. Yuqori rahbariyat axborot texnologiyalari yechimlari biznes jarayonining o'ziga va korxonada madaniyatiga qanday muhim ta'sir ko'rsatishini tushuna boshlaydi. Shuning uchun u tegishli masalalarni ichki bo'limlar yoki tashqi tashkilotlarga topshirishga majbur bo'lgan ma'noda tobora ko'proq noqulay his qilmoqda. Bundan tashqari, korporativ axborot texnologiyalari xizmatlaridan tashqarida ishlashning birinchi tajribasi ushbu muammolarni hal qilish samaradorligi haqida optimizm uchun juda ko'p asos bermaydi. Bu quyidagi asosiy savollarni keltirib chiqaradi: korxonalarda axborot texnologiyalari foydalanish quyidagi muhim mavzularni o'z ichiga oladi: ma'lumot boshqarishda axborot texnologiyalari korxonada ichidagi ma'lumotlarni to'plab, saqlab, vaqtni tejam etishga yordam beradi. Ishlab chiqarish protsesslarini avtomatlashtirish: Avtomatlashtirilgan tizimlar orqali korxonaning ishlab chiqarish jarayonlarini samarali boshqarish va optimallashtirish mumkin. Mijozlar bilan Aloqalar: texnologiyalar, internet va mobil ilovalar orqali mijozlar bilan o'zaro aloqalarni kuchaytirishda va unga xizmat ko'rsatishda yordam beradi. Ta'lim va Rivojlanish: axborot texnologiyalari, xodimlarga soha mutaxassisligi bo'yicha ta'lim berish va yangiliklarni kuzatish uchun qulay vositalar taqdim etadi. Xavfsizlik: ma'lumotlar xavfsizligi korxonalarda katta ahamiyatga ega. Texnologiyalar ma'lumotlarni himoyalash, taqiqlash va to'g'ridan-to'g'ri ishlashni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Analitika va Prognozlash: axborot texnologiyalari, ma'lumotlar tahlil qilish va korxonada uchun mustaqil prognozlar qilishda yordam beradi. Mijozlarga onlayn xizmat ko'rsatish: veb-saytlar, mobil ilovalar yoki boshqa axborot texnologiyalari orqali mijozlar onlayn tarzda xizmatlarni olishlari va buyurtmalarni berishlari mumkin bo'ladi. Shaxsiy ma'lumotlar va xaridlar hisobotlari: axborot texnologiyalari, mijozlarning shaxsiyaloq ma'lumotlarini saqlash va ularning xaridlarini hisobotlash bo'yicha oson va xavfsiz usullar taqdim etadi. Chatbotlar va onlayn maslahatchilar: mijozlarga onlayn maslahat olish uchun chatbotlar va onlayn maslahatchilar yordamchi bo'lib, ularning savollarini tez va oson javoblashadi. Bonus va chegirma tizimlari: axborot texnologiyalari, mijozlar uchun bonuslar, chegirmalar va maxsus takliflarni avtomatik ravishda tuzish orqali loyihalarni jalb qilishda yordam beradi. Onlayn to'lov tizimlari: Elektron to'lovlar korxonalar uchun to'lov jarayonlarini osonlashtiradi va mijozlarga to'lovnomaga olgusini tezlashtiradi. Anketalar va feedbacklar: Mijozlar bilan o'zaro aloqalarni mustahkamlash uchun onlayn anketalar yaratish va fikrlarni hisobga olishning boshqa yo'nalishlari yordamchi bo'ladi. Reklama va marketing: axborot texnologiyalari, mijozlarga yo'l yo'riq nomli reklama, shaxsiy xabarlar yoki maxsus chegirmalar orqali doimiy aloqada qolishni ta'minlaydi. Bu texnologiyalarni foydalanish, korxonalarini mijozlar bilan ochiq va samarali aloqada qo'llab-quvvatlash, ularning talablari va

istaklariga tez va yaxshi javob berish uchun ahamiyatga ega. Foydalanishdan avval, korxonalar maqsad va talablari bo'yicha muhim tahlillar olib, so'ng mos texnologiyalarni tanlash hamda integratsiyalash shart. Bu korxonaning faoliyatini yanada samarali va islohotlarni qo'llab-quvvatlash imkoniyatini oshiradi.

Korxonaning raqamli transformatsiyasining tarmoq modeli sanoat yondashuviga va sanoat korxonalarining milliy iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari korxonalar bilan aloqalariga asoslanadi. Ushbu model doirasida raqamli infratuzilmani yaratish va uning elementlari: raqamli ishlab chiqarish tizimi, oziq-ovqat va suv yetkazib berish, aqlli energiya ishlab chiqarish tizimlari, aqlli zavodlar, taqsimlangan energiya tizimlari, haydovchisiz avtomobil tizimlari, uchuvchisiz havo kemalari, raqamli temir yo'llar, telemeditsina, raqamli tibbiyot, aqlli uylar, aqlli yo'llar, raqamli moliyaviy texnologiyalar, raqamli xavfsizlik tizimlari, elektron tijorat, raqamli madaniyat bir-biri bilan funktsional munosabatlar orqali ta'sirlashadi. Texnologik modelni qurish korxonaning raqamli transformatsiyasida global tendentsiyalarning ma'lum texnik va texnologik vositalaridan ustuvor foydalanishga asoslangan. Texnologik jarayonlar va ob'ektlarni raqamli loyihalash va modellashtirish, katta ma'lumotlarni tahlil qilish, mashinani o'rganish va suno'iy intellekt texnologiyalari kabi innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishdagi ahamiyatning jadal o'sishi ishlab chiqarishni joriy etish orqali boshqariladigan raqamli transformatsiya texnologik modelini shakllantirishga olib keladi.

Raqamli transformatsiya texnologiyalari korxonalarining o'ziga xos to'plami. Shuningdek, ushbu texnologiyalarning ortib borayotgan ahamiyati korxonaning ishlab chiqarish tizimini o'zgaruvchan sharoitlarga moslashtiradi. Jamg'arma va korxonalar daromadining oshishi. Iqtisodiy nuqtai nazardan texnologik model quyidagi afzalliklarga ega: sanoat Interneti, narsalar interneti, sanoat tovarlarinisotish va sotib olish uchun raqamli platformalar kabi texnik va texnologik vositalarning o'ziga xos majmuasini joriy etish. ishlab chiqarilgan mahsulot uchun mahsulot bozorini kengaytirish va ishlab chiqarish uchun xom ashyo va butlovchi qismlarnisotib olish, shuningdek, mahsulotlarni xaridorlarga sotish xarajatlarini optimallashtirish. Korxonani raqamli o'zgartirishning matritsa modeli - bu model ob'ektlarida ortiqcha va takroriylikni yoki aksincha, texnologik ishlanmalar va ilmiy tadqiqotlarning yetarli emasligini aniqlashga imkon beradigan "Maqsad-vositalar" matritsalar tizimi; ob'ektlarni maqsad va vazifalar bo'yicha birlashtiradi, masalan, "Texnologiya-tadqiqot" matritsasi, "Vazifalarmahsulotlar" matritsasi, "Mahsulotlar-texnologiyalar" matritsasi va boshqalar. Shunday qilib, matritsa va sanoat modellari asosida yakuniy raqamli transformatsiyaning integratsiya modeli raqamli iqtisodiyotda barcha resurslarga global va masofadan kirish mumkin bo'lgan integratsiyalashgan fanlararo raqamli tarmoqni qurish imkonini beradi. Bular texnologik guruhlar uchun raqamli ishlab chiqarish markazlari bo'lib, ular ochiqlik tamoyillari asosida yaratilgan va o'zaro hamkorlikda bo'lib, integratsiya makonida dasturiy ta'minotni uyg'un qo'llab-quvvatlash va kirish orqali ta'minlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. V. A. Plotnikov, Proceedings of St. Petersburg State University of Economics, 4 (112), 16-24 (2018).
2. Brynjolfsson E and Kahin, B, eds. (2002). Understanding the Digital Economy. Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA
3. Бойко, И.П. Экономика предприятия в цифровую эпоху / И.П. Бойко, М.А. Евневич, А.В. Колышкин // Российское предпринимательство. Том 18, – 2017. – №7. – С. 1127-1130.
4. O.V.Kitova, Digital Transformation of Business http://digitaleconomy.ru/images/easyblog_articles/320/kitova.pdf
5. I. A. Arenkov, Russian Entrepreneurship, 19 (5), 1711-1722 (2018)

**ЭКОНОМИКА И НАУКА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ.
РАЗВИТИЕ НОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ**

6. Кобулов В.К. (1998) Алгоритмизация в социально-экономических системах. Tashkent: Fan, 320 s. (Kobulov V.K. (1998) Algorithmization in socio-economic systems. - Tashkent: Fan, 320 p.)
7. Muminova, E., Honkeldiyeva, G., Kurpayanidi, K., Akhunova, S., & Hamdamova, S. (2020). Features of Introducing Blockchain Technology in Digital Economy Developing

WORDLY
KNOWLEDGE